

Betænkning

over

I. Forslag til lov om udlægning af åndssvageforsorgen og den øvrige særforsorg m. v. og II. Forslag til lov om ændring af lov om social bistand med flere love

(Særforsorgens udlægning m. v.)

Betænkning afgivet af socialudvalget den 19. maj 1978

Udvalget har behandlet lovforslagene i en række møder. I forbindelse hermed har socialministeren dels skriftligt, dels i samråd besvaret en række spørgsmål.

Udvalget har desuden modtaget mundtlige og/eller skriftlige henvendelser fra:

Amtsrådsforeningen i Danmark,
Bestyrelsen for Konsulentvirksomheden for tunghøre og døvblevne,
Dansk Blindesamfund,
Dansk Epilepsiforening,
Dansk Oto-Laryngologisk Selskab,
Danske Døves Landsforbund,
De Samvirkende Invalideorganisationer,
Den almindelige danske Lægeforening,
Kolonien Filadelfia,
Kommunernes Landsforening,
Landsforeningen for Bedre Hørelse (Dansk Tunghøreforening),
Landsforeningen af Vanføre,
Landsforeningen Evnesvages Vel,
Landsforeningen mod Børnelammelse (Polio),
Muskelsvindfonden,
P. klub, Foreningen af Stammere,
Socialarbejdernes Fællesudvalg,
Dansk Socialrådgiverforening,
Foreningen af Medarbejdere ved Særforsorgen,
Åndssvageforsorgens Personaleforbund og Tjenestemand- og Funktionærforeningen ved Samfundet og Hjemmet for Vanføre,
Statens Hørecentraler,
Statens Hørecentraler, Laboratoriet for Teknisk-audiologisk Forskning, Odense,

Statens Institut for Talelidende, Risskov,
Særforsorgens Forstanderkollegium og Århus amtskommune, Gennemførelsesudvalget vedrørende særforsorgens udlægning.

Et *flertal* (udvalget med undtagelse af fremskridtspartiets, centrum-demokraternes, socialistisk folkepartis og Danmarks kommunistiske partis medlemmer af udvalget) ønsker generelt om den samlede særforsorgs udlægning at udtale:

Særforsorgen, der er en fællesbetegnelse for de foranstaltninger med hensyn til behandling, undervisning, oplæring, beskæftigelse samt særlig bistand og pleje, der påhviler staten over for åndssvage, epileptikere, vanføre, talelidende, blinde og svagsynede samt døve og tunghøre, har igennem mange år været udøvet ud fra målsætningen om normalisering og integration, således at bistanden i stadig stigende grad er ændret fra egentlig institutionsforsorg til tilbud om vejledning og placering i normalt miljø, til gennemførelse af uddannelse og oplæring inden for det almindelige uddannelsessystem og til optagelse i almene institutioner.

Denne udvikling har medført, at afgrænsningen mellem særforsorgens indsats og indsatsen på tilgrænsende områder er blevet stadig vanskeligere at foretage både for så vidt angår planlægningen af den samlede service og indsatsen over for den enkelte klient.

Dette har medført et stadigt stigende behov for en koordination med de tilgrænsende

områder og en revision af den grundlæggende afgrænsning af særforsorgen.

På denne baggrund udtalte folketingets socialudvalg i sin betænkning over forslag til lov om social bistand, at det efter udvalgets opfattelse ville være særdeles ønskeligt, om en decentralisering af særforsorgen så vidt muligt kunne finde sted den 1. januar 1978, idet udvalget ønskede en nøjagtig afgrænset tidstermin for dette arbejde.

I overensstemmelse med denne henstilling har udvalgsarbejdet været iværksat, og i betænkning nr. 781/1976 om særforsorgens udlægning foreslås særforsorgen ophævet som begreb, samtidig med at de bestående institutioner stort set uændrede overføres til (amts)kommunerne – forslag, som ligger til grund for lovforslagene.

En udlægning af den samlede særforsorg vil således virke fremmede for de almindelige bestræbelser for integration af det hidtidige særforsorgsklientel i og med, at skellet mellem de eksisterende forsorgsområder ophæves, således at den handicappede i fremtiden i videst muligt omfang skal betjenes med de almindelige tilbud, suppleret med specialbistand efter den enkeltes behov, og at de instanser, som har ansvar for bistand og tilbud til den ikke-handicappede befolkning, også bliver ansvarlig for bistand og tilbud til de handicappede. Den handicappedes indpassning i det almene system fremmes ved en nedbrydning af de organisatoriske, administrative og økonomiske barrierer samtidig med, at de specialtilbud, der står til rådighed for de handicappede, opretholdes i fuldt samme omfang som hidtil, men således at nedbrydningen af de organisatoriske og administrative barrierer medfører en betydelig større fleksibilitet med hensyn til ressourcenyttelsen.

Med lovforslagene slås det således fast, at der ikke bør sættes skel mellem handicappede og såkaldt normale, at det er uhensigtsmæssigt at opdele handicappede (hvoraf flere og flere er multihandicappede) efter diagnose i båse, og at det ikke tjener noget formål at overlade ansvaret til særlige myndigheder, blot fordi det drejer sig om grupper med et bestemt handicap – en målsætning, som gælder lige fuldt, uanset om personens handicap må karakteriseres som mere eller mindre specielt – og en målsætning, som vil være

grundlaget for en fremsynet og mere moderne handicap-politik.

Flertallet har kunnet tilslutte sig denne målsætning.

Under lovforslagenes behandling i udvalget har der været givet udtryk for en vis ængstelse for en sænkning af niveauet som følge af udlægningen, når det drejer sig om bistanden til nogle af de talmæssigt mindre handicapgrupper. Betænelighederne er kommet til udtryk i en række af de spørgsmål, som udvalget har stillet socialministeren – betæneligheder, som navnlig har haft tilknytning til spørgsmål om styring af specialforanstaltningerne og ekspertisen inden for særforsorgen samt sikringen af, at den sagkyndige bistand fortsat er til rådighed og benyttes.

I det følgende redegøres for de hovedpunkter, der har været behandlet i denne forbindelse.

Om planlægningen

Efter forslaget til lov om udlægning af åndssvageforsorgen og den øvrige særforsorg skal socialministeren udarbejde udbygningsplaner for den samlede særforsorg, der er *bindende* for amtskommunerne i en 5-årig periode efter udlægningen, hvorefter de almindelige regler for udbygningsplaner inden for det sociale og sundhedsmæssige område, der er fastsat i den sociale styrelseslovs § 11, finder anvendelse. Udvalget har over for socialministeren rejst spørgsmål om, hvorvidt disse udbygningsplaner såvel i overgangsperioden som på længere sigt giver mulighed for at sikre, at der fortsat er det nødvendige antal pladser til stede på specialinstitutioner – også set i sammenhæng med, at en række af disse institutioner fortsat vil have lands- eller landsdelsdækkende karakter.

Socialministeren har over for udvalget oplyst, at fravigelser fra udbygningsplanerne i den 5-årige periode – som efter lovforslaget skal godkendes af ministeren – skal forhandles med de amtskommuner, der skal benytte institutionerne, jfr. herved udlægningslovforslagets § 5 om modtagepligten, hvorefter institutionernes hidtidige dækningsområde opretholdes, og at ønsker om fravigelser fra planerne, der er begrundet i sparehensyn, ikke kan forventes godkendt. Der vil endvidere blive lagt afgørende vægt på, at der ikke

som følge af fravigelser fra udbygningsplanerne sker en udtynding af specialinstitutionerne, således at grundlaget for opretholdelsen af disse institutioner og dermed bevarelsen af den sagkyndige bistand forringes.

Heri ligger også, at der vil blive lagt afgørende vægt på opretholdelsen af det hidtidige serviceniveau.

Videre er det af socialministeren over for udvalget understreget, at det i god tid inden udløbet af 5-års perioden nøje vil blive overvejet, om de til den tid gældende planlægningsregler er tilstrækkelige til at sikre den fortsatte styring af lands- og landsdelsdækkende specialinstitutioner. I denne forbindelse er henvist til, at amtskommunerne, som efter den sociale styrelseslovs § 11 skal udarbejde »rullende« udbygningsplaner for den sociale og sundhedsmæssige virksomhed for 5-årige perioder ad gangen, allerede umiddelbart efter udlægningen skal indarbejde særforsorgsområdet i de almindelige udbygningsplaner med henblik på tiden efter 1985, således at man allerede på dette grundlag vil have styr på udviklingen.

Særligt om epileptikerforsorgen bemærker flertallet, at den tendens, der er konstateret med hensyn til en faldende belægning på kolonien Filadelfias epileptikerafsnit som følge af den stigende specialisering inden for den almene sygehussektor, må indebære, at der bør vises tilbageholdenhed med hensyn til oprettelsen af flere epileptikercentre, og udvalget går ud fra, at dette hensyn tillægges betydelig vægt under det kommende udvalgsarbejde.

Om samarbejdet mellem den almene sektor og specialbistanden

Efter ændringsforslaget til bistandsloven stilles bistandslovens almene tilbud til rådighed for personer med vidtgående fysiske eller psykiske handicap, men de almene tilbud skal suppleres med tilbud om specialbistand – i form af specialrådgivning, særlige økonomiske ydelser, specialinstitutioner – afpasset efter den enkeltes behov.

Med henblik på at sikre specialbistanden er det bl. a. i ændringsforslaget præciseret, at specialrådgivning skal opretholdes som et led i socialcenterets virksomhed, og at visitation til specialinstitutioner træffes af amtskommunens social- og sundhedsudvalg efter indstil-

ling fra det sociale udvalg i opholdskommunen. Endvidere bevares konsulentordningerne i statslig regie og udvides til også at omfatte åndssvage.

Udvalget har i forbindelse med overvejelserne om disse ændringsforslag rejst spørgsmål om de forskellige muligheder for at præcisere behovet for inddragelse af specialbistand i sagsbehandlingen og sikre, at den fornødne sagkyndige bistand bliver inddraget så tidligt som muligt under sagsforberedelsen.

Socialministeren har over for udvalget peget på en række forskellige foranstaltninger, der medvirker til at sikre, at dette samspil mellem det almene system og specialbistand kommer til at fungere.

Socialministeren har således peget på, at en af de vigtigste forudsætninger for et hensigtsmæssigt samspil mellem de forskellige sektorer er formidlingen af information om handicap, der giver formodning om behov for bistand. Socialministeren har i denne forbindelse oplyst, at indberetningsregler vedrørende det nuværende særforsorgsklientel forudsættes at skulle indarbejdes i socialministeriets bekendtgørelse af 26. marts 1976 om underrettningspligt over for det sociale udvalg efter bistandsloven.

Efter denne bekendtgørelse, der fastsætter underrettningspligt vedrørende børn og unge under 20 år, påhviler det *personer, der udøver offentlig tjeneste eller hverv*, at underrette det sociale udvalg, når de i deres virksomhed bliver bekendt med forhold for børn eller unge, der må give formodning om, at barnet eller den unge har behov for social bistand. Pligten foreligger, når det må antages, at barnet eller den unge har vanskeligheder i forhold til sine daglige omgivelser, skolen eller samfundet eller i øvrigt lever under utilfredsstillende forhold. Endvidere pålægger bekendtgørelsen *underrettningspligt for læger*.

Socialministeren har endvidere givet tilsagn om, at der vil blive givet regler, der i princippet opretholder det nuværende regelsæt, der angår indberetning til *centrale myndigheder* eller *registre* om handicap med henblik på at sikre og styrke den tidlige indsats over for børn og andre med vidtgående fysiske eller psykiske handicap.

Om det samarbejde, der skal etableres, når det drejer sig om bistanden til den enkelte handicappede, opstår behovet navnlig i for-

bindelse med ydelse af rådgivning, ydelse af bistand i forbindelse med merudgifter ved forsørgelsen i eget hjem og ved visitation til de forskellige former for institutioner. Socialministeren har i denne forbindelse oplyst, at der med hensyn til rådgivningen vil blive fastsat nærmere regler om socialcenterets bistand til kommunernes sociale forvaltninger, således at det sikres, at den fornødne sagkundskab også inddrages i den rådgivning, der finder sted i kommunens social- og sundhedsforvaltning.

Endvidere vil der i de retningslinjer, der skal udarbejdes for konsulenternes virksomhed, blive lagt vægt på at sikre en fortsættelse og styrkelse af det allerede eksisterende samarbejde mellem konsulenterne og de kommunale og amtskommunale myndigheder.

Konsulenterne må således fortsat kunne virke med bistand og rådgivning over for den enkelte klient samt være et bindeled mellem klienterne og det almene system, ligesom konsulenterne skal kunne bistå socialcentre i disses specielle rådgivningsopgaver og således forudsættes at udøve deres virksomhed i forbindelse med socialcentre. Der vil derfor også blive lagt vægt på en beskrivelse af konsulenternes arbejdsopgaver og af de situationer, hvor konsulenternes bistand især vil være af betydning for de kommunale og amtskommunale myndigheder.

Når det drejer sig om de enkelte former for bistand, hvor beslutning træffes af det sociale udvalg, herunder navnlig bistand i form af dækning af merudgifter ved forsørgelsen og optagelse i pleje i private hjem, har socialministeren oplyst, at der ligeledes vil blive fastsat nærmere regler, der sikrer, at der inddrages sagkyndig bistand fra socialcenteret og/eller fra vedkommende specialinstitution, således at der tilvejebringes det fornødne beslutningsgrundlag. Den nærmere tilrettelæggelse af samarbejdet i de enkelte områder må imidlertid ske under hensyn til, hvad der lokalt findes mest hensigtsmæssigt, og vil være en af de væsentlige opgaver for de regionale gennemførelsesudvalg at medvirke til. Det er således ikke hensigten at fastsætte retningslinjer, der fastlægger en bestemt model for samarbejdet.

Den sagkyndige bistand skal inddrages i sagsbehandlingen på det tidligst mulige tidspunkt af hensyn til tilvejebringelsen af det

bedst mulige beslutningsgrundlag, men selve *ansvaret for*, at bistand tilbydes og indholdet og omfanget af den bistand, der ydes, er – når det drejer sig om hjælp efter bistanndsloven – *hos det sociale udvalg/amtskommunens social- og sundhedsudvalg*.

Denne ansvarsplacering bør efter socialministerens opfattelse ikke kunne modificeres gennem krav om, at udvalget har en egentlig pligt til at følge indstillinger fra særligt sagkyndige.

At en sådan indstilling ikke følges kan imidlertid give grundlag for at indbringe sagen for vedkommende ankeinstans. Endvidere kan i denne forbindelse nævnes, at amtsankenævnet/den sociale ankestyrelse efter bistanndslovens § 35, såfremt det sociale udvalg ikke foretager fornødne undersøgelser eller undlader at iværksætte påkrævede hjælpeforanstaltninger, vil kunne træffe beslutning herom og pålægge udvalget at gennemføre beslutningen. Bestemmelsen vil eventuelt kunne bringes i anvendelse i de tilfælde, hvor der ikke foreligger en klage fra en formelt klageberettiget (forældre eller værge).

Socialministeren har endvidere oplyst, at der på tilsvarende måde vil blive fastsat regler, der sikrer den sagkyndige bistand, når det drejer sig om beslutning om optagelse af en handicappet i en almindelig institution. Når det drejer sig om optagelse på en specialinstitution, ligger kompetencen derimod som udgangspunkt hos amtskommunens social- og sundhedsudvalg, således at det er socialcenteret i samarbejde med vedkommende specialinstitution, der skal drage omsorg for, at beslutning kan træffes på det bedst mulige grundlag.

Om klient/forældreindflydelse på visitation og andre beslutninger

Efter bistanndsloven træffes beslutning om iværksættelse af de forskellige foranstaltningsformer af det sociale udvalg/amtskommunens social- og sundhedsudvalg. Flertallet lægger imidlertid megen vægt på at sikre, at klienten eller de pårørende i videst muligt omfang inddrages i beslutningsprocessen.

Socialministeren har over for udvalget oplyst, at der i de gældende retningslinjer, herunder socialministeriets cirkulære af 9. oktober 1975, bl. a. er anført, at de foreliggende

muligheder bør drøftes igennem med klienten og eventuelt familien, således at de pågældende selv får lejlighed til at tage stilling til de forskellige problemer. Klienterne bør på denne måde opfordres til at tage aktivt del i planlægningen og samarbejdet, således at de ikke oplever vejledningen som noget ude fra kommende, der overtager hele initiativet.

Socialministeren har imidlertid tilkendegivet, at hun er indstillet på i de kommende cirkulærer at præcisere, at der i videst muligt omfang skal tages hensyn til klientens/forældrenes egne ønsker ved valg mellem forskellige former for bistand, herunder også ved valg mellem almen institution eller specialinstitution.

Om brugerindflydelse i øvrigt

Efter ændringsforslaget til den sociale styrelseslov kan socialministeren fastsætte retningslinjer for oprettelse af rådgivende brugerorganer i amtet og i Københavns og Frederiksberg kommuner, og socialministeren fastsætter endvidere regler om nedsættelse af et centralt handicapråd.

Flertallet har lagt stor vægt på at sikre brugerindflydelsen efter særforsorgens udlægning og har henstillet til socialministeren at gøre det til en pligt for det enkelte amtsråd at oprette sådanne rådgivende brugerorganer. Socialministeren har fremsat ændringsforslag i overensstemmelse hermed.

Socialministeren har i denne forbindelse oplyst, at det under de kommende forhandlinger om brugerorganernes opgaver og sammensætning vil blive tilstræbt, at brugerorganerne med hensyn til sammensætning omfatter repræsentation for samtlige handicapgrupper samt eventuelle andre brugergrupper på det regionale plan med henblik på varetagelsen af rådgivende opgaver om handicapsspørgsmål af mere generel karakter på det sociale og sundhedsmæssige område. Socialministeren har som en af de mere betydningsfulde opgaver, de rådgivende brugerorganer skal inddrages i, peget på det forberedende arbejde vedrørende udbygningsplanerne, hvilket ganske svarer til De Samvirkende Invalideorganisationers opfattelse.

Socialministeren har herudover peget på, at det institutionsområde der udlægges, i øvrigt vil være omfattet af de regler om bru-

gerindflydelse, som i øvrigt gælder efter bistandsloven, f. eks. om forældreindflydelse vedrørende dag- og døgninstitutioner for børn og unge og om beboerråd.

Om personalets indflydelse har socialministeren oplyst, at reglerne om medarbejderråd og samarbejdsudvalg finder anvendelse.

Om betalingsregler for børns ophold i specialdaginstitutioner

Udvalget har under behandlingen af spørgsmålet om indførelse af regler om forældrebetaling for ophold i specialdaginstitutioner ønsket en uddybning af indholdet af disse regler.

Socialministeren har over for udvalget oplyst, at forslaget om at indføre regler om forældrebetaling for ophold i særlige daginstitutioner skal ses som et led i bestræbelserne for at opnå ligestilling og integrering, og at der f. eks. fra Landsforeningen Evnesvages Vels side ikke er rettet indvendinger imod, at dette sigte også får konsekvenser i relation til regler om forældrebetaling.

Det er imidlertid understreget, at det, der skal betales for, er *det rene pasningsbehov*, og at der i tilfælde, hvor optagelse i daginstitution alene eller i hovedsagen skyldes behandlingsmæssige årsager, ikke vil blive opkrævet betaling, jfr. bemærkningerne til ændringsforslagets § 95e, hvorefter »der ved fastsættelsen af en takstbetaling skal lægges vægt dels på betalingsniveauet i de almindelige daginstitutioner, dels på såvel behandlingsmæssige hensyn som på forældrenes betalingssevne«.

Socialministeren har endvidere oplyst, at regler om hel eller delvis betaling af børnehavkontingent i almindelige daginstitutioner, når dette er særligt indiceret af behandlingsmæssige årsager, forudsættes opretholdt i henhold til bistandslovens § 73.

Om aflastningsbistand

Udvalget har under drøftelserne påpeget behovet for aflastningsmuligheder, når det drejer sig om handicappede, der i øvrigt opholder sig i eget hjem.

Socialministeren har i svar til udvalget oplyst, at der på de enkelte institutioner, der omhandles i ændringsforslagets § 112, stk. 1, findes aflastningspladser, ligesom der findes

såvel aflastningspladser som særlige aflastningshjem inden for åndssvageforsorgen. I § 112, stk. 2, nævnes udtrykkelig som en af institutionstyperne hjem for personer med lidelser, der gør periodevis indlæggelse til rekreation eller behandling påkrævet. Der er således på dette område adgang til en smidig udnyttelse af institutionskapaciteten.

For så vidt angår etablering af aflastningspladser på institutioner er det socialministerens linje, at der ikke i fremtiden bør oprettes flere egentlige aflastningshjem, men at behovet for aflastning bør tilgodeses ved etablering af aflastningspladser i eksisterende institutioner og på pensionater.

Der kan endvidere efter bilstandslovens § 48 i overensstemmelse med retningslinjerne i socialministeriets cirkulære af 3. november 1975 om kontanthjælp ydes hjælp til lejlighedsvis aflastning, der i første række bør ydes i form af lejlighedsvis hjemmehjælp, en bistand der ikke i disse tilfælde kan kræves betaling for. Til aflastning ved pasningen af stærkt handicappede kan der, ligeledes i overensstemmelse med retningslinjerne i dette cirkulære, i ganske særlige tilfælde tilbydes et tilskud, såfremt andre former for aflastning ikke må anses for tilstrækkelige i det konkrete tilfælde.

Om behovet for en særlig formålsbestemmelse

På baggrund af forskellige henvendelser, udvalget har modtaget fra bl. a. handicaporganisationer om ønskeligheden af en formålsbestemmelse for bistanden til de hidtidige særforsorgsklienter, har udvalget drøftet behovet for en sådan formålsbestemmelse, der beskriver målsætningen, når det drejer sig om personer med vidtgående fysiske eller psykiske handicap, svarende til den gældende affattelse af bilstandslovens § 117.

Socialministeren har over for udvalget henvist til, at statens forpligtelser efter bestemmelsen i udlægningslovforslagets § 1 generelt overføres til amtskommunerne og kommunerne. I øvrigt er bilstandslovens § 117 ikke en egentlig formålsbestemmelse, men derimod en opgavefordelingsbestemmelse, der afgrænser statens opgaver i forhold til kommunernes og amtskommunernes opgaver efter bilstandsloven. Med ophævelsen af den gældende § 117 omfattes personer med vidtgående fysisk eller psykisk handicap automa-

tisk af den generelle bestemmelse i bilstandslovens § 1 om det offentliges forpligtelser over for den enkelte med hensyn til at yde bistand i form af rådgivning, økonomisk eller praktisk hjælp, støtte til udvikling eller genoprettelse af erhvervsevnen eller pleje, særlig behandling eller opdragelsesmæssig støtte.

Om bistand til respiratoriske plejepatienter

Udvalget har på baggrund af henvendelser fra polioforeningen og muskelsvindfonden overvejet, om bistanden til de respirationslammede plejepatienter sikres tilstrækkeligt efter særforsorgens udlægning, når den landsdækkende institution lægges ud og bistanden til merudgifterne ved forsørgelsen i hjemmet ikke længere formelt skal besluttes efter indstilling fra institutionen.

Udvalget har bedt om socialministerens vurdering heraf, og socialministeren har i denne forbindelse oplyst over for udvalget, at de respirationslammede, hvis lammelse ikke skyldes polio, ikke er særforsorgsklienter efter de gældende regler, og at etablering af særforsorgsstatus for disse klienter vil indebære en inddragelse af en lovteknisk svært afgrænselig gruppe under et begreb, der i øvrigt ophæves.

Socialministeren har samtidig henvist til socialstyrelsens undersøgelse af denne klientgruppes forhold, der peger på behovet for et tættere samarbejde med sygehussektoren og for en bedre information om disse klientgruppers behov – forhold som ikke løses, fordi klaringen af disse spørgsmål gøres til en statsopgave. Socialministeren har endvidere understreget, at formålet med ændringsforslaget til bilstandslovens § 48, stk. 2, bl. a. er at udvide personkredsen til også at omfatte denne gruppe respirationslammede, således at det, hvilket er en betydelig forbedring i forhold til de gældende regler, sikres, at bistand kan ydes efter samme retningslinjer som bistanden til de respirationslammede poliopatienter.

Socialministeren har herved peget på, at det cirkulæremæssigt vil blive sikret, at den fornødne sagkyndige bistand inddrages under sagsforberedelsen, såvel når det drejer sig om poliopatienterne som de øvrige respirationslammede.

Om adgangen til at iværksætte tvangsmæssige foranstaltninger over for klienter på institution

Udvalget har bl. a. på grundlag af ombudsmandens henstilling om en tydeliggørelse af betingelserne for anvendelse af lukkede afdelinger, isolation, magtanvendelse m. v. overvejet, om det fremsatte ændringsforslag til bistandslovens § 14 i tilstrækkelig grad tilgodeser de af ombudsmanden fremhævede hensyn. Udvalget har i denne forbindelse bedt socialministeren om at overveje en formulering, der i endnu større omfang imødekommer ombudsmandens henstilling, og socialministeren har herefter fremsat ændringsforslag, hvorved disse indgrebs exceptionelle karakter præciseres.

Om tolkebistand til døve og svært tunghøre

Under udvalgsbehandlingen har udvalget drøftet spørgsmålet om, hvorvidt der i de gældende regler i bistandsloven er tilstrækkelig hjemmel til at yde støtte i form af tolkebistand i en uddannelsessituation.

Socialministeren har over for udvalget oplyst, at i henhold til bistandslovens § 42 vil en døv eller svært tunghør med behov for tolkebistand i praksis kun komme til at betale, såfremt han insisterer på at deltage i en uddannelse eller undervisning, som af det sociale udvalg/ankeinstansen ikke kan anses for hensigtsmæssig.

Om kriminelle åndssvage m. fl.

Flertallet lægger afgørende vægt på, at det udvalgsarbejde, der pågår under justitsministeriet, om kriminelle åndssvage m. fl., der er dømt til forsorg, afsluttes så tidligt, at der i god tid inden udlægningen kan tages stilling til det fremtidige grundlag for placeringen af denne gruppe.

Et mindretal inden for flertallet (kristeligt folkepartis medlem af udvalget) ønsker at udtale:

Det må anses for uhyre vigtigt, at der ved den første visitation af en klient er speciallæger med, læger, der er vant til arbejdet med klienter under forsorgen. Det er uhyre vigtigt at have en nøje undersøgelse af klientens handicap, idet det er forudsætningen for den rigtige behandling. Det er meget vigtigt, at »den lille særforsorg« bliver styrket, således

at multihandicappede klienter får den behandling, der er bedst for dem. Men det har hidtil i al for høj grad været sådan, at åndssvageforsorgen har været »slum« for de handicappede. Det har været den forsorg, man har henvist til, så snart intelligensen var nedsat. Der er i øjeblikket under åndssvageforsorgen ca. 10 pct. af klienterne, der enten er blinde eller svært handicappede, uden at de har fået den hjælp, som særforsorgen for blinde kan give.

Det er svært at få taleundervisning til den psykiske klient; det ville bedre de åndssvages stilling stærkt, hvis de kan få et bedre sprog.

Mindretallet håber derfor, at hjælpeforanstaltningerne ved udlægningen må blive betydelig mere fleksible, og at der bliver større muligheder for den åndssvage for behandlinger under »den lille særforsorg«. Ifølge lovforslaget skal læger kun være ledere af bestemte sygeafdelinger, men ikke af andre afdelinger på centralinstitutionen. Skal en klient flyttes fra en sygeafdeling, skal der foregå en udskrivning og en indskrivning på en afdeling, der måske er nabo til den første afdeling. Det er vigtigt, at klienten så hurtigt som muligt behandles og optrænes for at komme ud af sygeafdelingerne og komme ind på de andre afdelinger. Det er vigtigt, at lægen kan følge sin klient på nært hold efter den tid, og ikke blot efter tilkaldelse. Medicineringen af en psykotisk patient kan kræve dagligt tilsyn, og ikke blot et tilsyn, som man får ved et specielt besøg, men ved at man ser klienten i det daglige liv. Mindretallet må derfor gå ind for, at centralinstitutionen kommer under lægelig ledelse, hvilket selvfølgelig ikke forhindrer, at personalet i højeste grad er selvstændigt. Det er vigtigt, at der også på andre institutioner, hvor der er klienter med psykiske handicap, er en fast aftale med lægen fra forsorgen.

Et mindretal (fremskridtspartiets medlemmer af udvalget) ønsker at udtale:

På særforsorgens områder foregår der i disse år lykkeligvis en rivende udvikling. Det er både lettere og mere rationelt for en enkelt statsmyndighed at følge med i denne udvikling, end det vil være ved en udlægning til amterne. Dertil kommer, at det er særdeles vigtigt, at de, som er ramt af de pågældendes handicap, ikke kan blive udsat for at

blive dårligere behandlet, fordi de tilfældigvis har bopæl i én del af landet, end hvis de skulle bo et andet sted. Det er derfor uensigtsmæssigt at fratage staten opgaven med at sørge for bistand til de medborgere, som på grund af dybt alvorlige handicap er underkastet særforsorg.

Et andet mindretal (centrum-demokraternes medlem af udvalget) ønsker ikke at udlægge »den lille særforsorg« på nuværende tidspunkt. Spørgsmålet bør tages op i 1985, når der er erfaringer for, hvorledes udlægningen af den langt større forsorgsgren åndssvageforsorgen er forløbet. Der må i de nærliggende år arbejdes på at skaffe de nødvendige garantier for, at der ingen forringelser sker for de klienter, der skal have bistand herfra. Det må især sikres, at de mindre særforsorgsinstitutioner ikke mister deres klientunderlag, ligeledes må der skaffes sikkerhed for, at deres ekspertbistand forbliver i tæt tilknytning til klienter og institutioner inden for området. Der er ikke i udvalgsarbejdet fremkommet sådanne oplysninger, og der er heller ikke stillet ændringsforslag, der sikrer de i særforsorgen omhandlede minoritetsgrupper på forsvarlig måde; derfor må konklusionen for mindretallets vedkommende blive, at disse grupper forbliver i statslig regie for at sikre et ensartet behandlingstilbud. Vedrørende åndssvageforsorgen må der, for at en integration skal blive en realitet, ske en udbygning af behandlernes uddannelse samt for institutionernes vedkommende et fællespædagogisk uddannelsesområde, således at der kan tages det fornødne hensyn til den enkelte klients handicap og optimale muligheder for optræning og oplæring.

Der må ansættes hjemmevejledere i et større antal end det af socialministeren foreslåede, således at der gives den nødvendige støtte til udslusede klienter og forældre med handicappede børn.

For grønlandske klienter i Danmark må der skabes udvidede muligheder for ferieophold hos forældrene i Grønland. Ligeledes må besøgsrejser for forældrene udvides til at omfatte begge forældre to gange årligt. Vedrørende kriminelle åndssvage m. fl., der er dømt til forsorg, må det fortsat sikres, at såvel indenrigs- som justitsministeriet høres. Mindretallet vil imidlertid afvente resultatet

af det arbejde vedrørende dette spørgsmål, der for tiden pågår i justitsministeriet.

Mindretallet kan i øvrigt tilslutte sig flertallets generelle bemærkninger for så vidt angår sigtet om normalisering og integration, men deler dog ikke bemærkningernes optimisme med hensyn til amternes overtagelse af ikke klart formulerede opgaver.

Endvidere vil en holdningsændring i samfundet være en forudsætning for de handicappedes optagelse i normalsamfundet, og en sådan holdningsændring vil tage årevis. Der må i folkeskolen i de fire første år undervises i handicapforståelse og senere i handicappedes rettigheder for at skabe den nødvendige forståelse over for dette mindretals problemer. Indtil da er det den handicappede, der må deltage i normalsamfundet på dets betingelser.

Et tredje mindretal (socialistisk folkepartis medlem af udvalget) ønsker at udtale:

Mindretallet erkender, at udlægningen er en konsekvens af lov om social bistand, og er i princippet enig i ophævelsen af særforsorgsbegrebet. Imidlertid kan mindretallet ikke tilslutte sig tanken om, at udlægningen skal være neutral over for det før udlægningen gældende serviceniveau. Mindretallet finder, at der i øjeblikket findes et alt for uensartet serviceniveau rundt omkring i landet, ikke mindst når det drejer sig om åndssvageforsorgen. Mindretallet havde ønsket, at folketinget i forbindelse med udlægningen skulle opstille nogle normer og retningslinjer for den fremtidige service over for de grupper, der er omhandlet af lovforslaget. Dette har udvalgsflertallet imidlertid ikke ønsket. Mindretallet er heller ikke tilfreds med, at den fremtidige finansiering af området skal ske gennem tilskud efter objektive behovskriterier. Mindretallet finder, at lovforslaget henvender sig til så sårbare grupper i befolkningen, at statstilskud burde bruges som styringsmiddel til at fremme den mest hensigtsmæssige udbygning af de tilbud, der bør stilles til rådighed.

Mindretallet går i princippet ind for, at mennesker, der hidtil har været omfattet af særforsorgslovgivning, i så høj grad, som det er muligt, integreres i den øvrige befolkning. Imidlertid er forudsætningen for en positiv integration, at der afsættes ressourcer hertil.

Mindretallet kan således f. eks. ikke acceptere, at der sker en optagelse af stærkt handicappede børn i normalbørnehaver, uden at der samtidig sker en opnormering af den generelle personalenormering.

Mindretallet har ikke taget medansvar for bistandslovens gennemførelse bl. a. på grund af de finansieringsregler, den hviler på. Når nu bistandsloven i højere grad end hidtil skal anvendes over for meget svage befolkningsgrupper, forudser mindretallet, at serviceniveauet rundt om på bistandskontorerne vil blive yderligere forringet. I mange kommuner er det opsøgende og forebyggende arbejde gået næsten i stå, bl. a. fordi der ikke ydes statstilskud til denne meget vigtige gren af arbejdet. Ikke mindst de grupper, som dette lovforslag henvender sig til, er helt afhængig af et massivt tilbud og tidlig støtte. Lovforslaget indeholder ingen garantier for, at et sådant arbejde vil finde sted. I de år, der er gået siden bistandslovens gennemførelse, er personaletallet i daginstitutionerne skåret ned, kommunerne har været tilbageholdende med at ansætte et tilstrækkeligt antal kvalificerede sagsbehandlere, og revalideringsarbejdet er taget af i katastrofal grad. Netop de her nævnte områder er livsvigtige for de tidligere særforsorgsklienter. I stedet for at benytte lejligheden til at give en særlig støtte til udvikling af disse områder vælger udvalgsflertallet at forholde sig neutralt over for det serviceniveau, der fremover skal tilbydes disse mennesker.

Mindretallet har stillet et enkelt ændringsforslag, til hvis særlige bemærkninger der henvises. Alene det, at der på et så vitalt område som tilbuddet til de yngste svage udrustedede børn sker en faktisk forringelse af servicetilbuddet, er tilstrækkeligt til, at mindretallet ikke kan medvirke.

Et fjerde mindretal (Danmarks kommunistiske partis medlem af udvalget) kan tilslutte sig mange af de smukke ord og hensigter, der kommer til udtryk i flertallets generelle bemærkninger. Men samtidig må mindretallet påpege, at disse bemærkninger er præget af en optimisme og ønsketænkning, som lovene omkring udlægningen slet ikke giver grundlag for. Bemærkningerne er præget af en udpræget mangel på realitetsans, der gør det fuldt forståeligt, at mange handicaporganisationer har udtrykt store betænkeligheder med

hensyn til værdien af det sikkerhedsnet, der for fremtiden kan anbringes under de handicappede. Efter mindretallets opfattelse drejer det sig om et finmasket net, men med særdeles store huller.

For det første må det gøres klart, at et handicap ikke forsvinder, fordi man ophæver begrebet om det i lovgivningen. For det andet vil en person med vidtgående fysisk og/eller psykisk handicap adskille sig så meget fra det normale, at det forudsætter store specialforanstaltninger, hvis vedkommende skal nærme sig en normal tilværelse. Derfor er det ikke til den handicappedes fordel at udvandre realiteterne til, at normalitetsbegrebet er svævende og udefinerligt. Skal den handicappede opnå ligestilling og opnå integration i normalsamfundet, kræver det specielle og ressourcekrævende foranstaltninger, som samfundet skal være villig til at ofre. Endelig er det nødvendigt at skelne mellem administrativ decentralisering og decentralisering af behandlingen, hvilket er to forskellige ting.

Med hensyn til at opdele i båse er det korrekt, at personer med multihandicap skal kunne trække på mange forskellige hjælpemidler, men spørgsmålet er, om der opnås større fordele ved at blive opdelt i amtlig »båse« end, sådan som det er nu, at være opdelt efter sit hovedhandicap. Det afgørende er, at den handicappede ikke forhindres i at nå sit optimale funktionsniveau. Dette mener mindretallet ikke sikres tilstrækkeligt, således som lovene er kommet til at se ud.

Specielt med hensyn til det, der kaldes den øvrige forsyng, finder mindretallet ikke, at udvalgsbehandlingen har virket overbevisende med henblik på, at der ikke kan finde forringelser sted. Og med hensyn til åndssvageforsorgen finder mindretallet, at der er tale om en decideret forringelse, når åndssvage efter særforsorgens udlægning til amterne ikke længere har ret til den udvidede undervisningspligt.

Mindretallet mener, at der er tale om en forringelse, når særforsorgsbegrebet forsvinder ud af loven, og når målsætningsparagraffen forsvinder.

Om planlægningen

Ministeren har lovet, at fravigelser i udbygningsplanerne i den første 5 års periode skal godkendes af ministeren. Samtidig er det

imidlertid blevet oplyst, at det derefter er de enkelte amter; der skal stå for udbygningen af de institutioner, der er beliggende i amtet, også når de er landsdækkende. Der kan indgås aftaler med andre amter, men det er det pågældende amt, der bestemmer. Selv om planerne skal godkendes i socialstyrelsen, er det ikke i sig selv en garanti for, at niveauet opretholdes, især ikke for de mindre handicappede grupper. Ministeren har endvidere tilkendegivet, at det ved udløbet af den første 5 års periode vil blive overvejet, om de gældende planlægningsregler er tilstrækkelige til at sikre den fortsatte styring af lands- og landsdelsdækkende specialinstitutioner. Udvalget er imidlertid ikke blevet gjort bekendt med, hvilke overvejelser man har gjort sig for at sikre niveauet og koordinationen af de samlede udbygningsplaner.

Endelig skal mindretallet fremhæve, at det ikke finder ordningen med, at kommuner og amters udgifter skal dækkes over bloktilskuddene tilstrækkelig. Med loven om ændret bruttofaktorrindkomstregulering af de generelle tilskud til amtskommuner og kommuner, hvorved offentlige prisstigninger ikke længere udløser øgede bloktilskud, vil amter og kommuner ikke få dækket eventuelle standardforbedringer; et generelt øget offentligt niveau vil nemlig ikke udløse forhøjelser over bloktilskuddene.

Om samarbejdet mellem den almene sektor og specialbehandlingen

Det hævdes i flertallets generelle bemærkninger, at specialbistanden skal sikres gennem specialrådgivning og ved, at visitation til specialinstitutioner træffes af amtskommunens social- og sundhedsudvalg efter indstilling fra det sociale udvalg i kommunen. Det er ikke klart, hvad der vil ske, hvis det sociale udvalg i kommunen ikke indstiller, bortset fra at der kan ankes.

Værre er det dog, at der ikke bygges et tilstrækkeligt sikkerhedsnet op under førskolebarnet. Det er bekendt, at førskolealderen er særdeles vigtig med hensyn til tidlig specialindsats. Af udvalgsbehandlingen er det fremgået, at man med hensyn til opsøgende virksomhed sætter sin lid til sundhedsplejersker, praktiserende læger og daginstitutioner.

En undersøgelse, offentliggjort i Tidsskrift for sygeplejersker (nr. 18, maj 1978) foretaget

af cand. polit. Hedda Bille og læge Carl Erik Mabech, viser, at kun 2,9 pct. af alle ét- til seks-årige i Danmark får tilsyn af en sundhedsplejerske, selv om videnskabelige undersøgelser har skønnet, at mellem 25 og 35 pct. har behov for det.

Ifølge Aktuelt fra 17. januar 1978 fortæller vicedstadslæge Inge Jespersen i Ugeskrift for Læger, at allerede fra 2-3 års alderen falder et af tre børn ud af systemet med gratis helbredsundersøgelser. Det går især ud over de børn, som måske dårligst kan tåle det. En eventuel fejludvikling vil så først blive fanget, når børnene skal begynde i skole. Det er sket, at svært høreskadede børns lidelse først er konstateret i 3-4 års alderen.

Sammenslutningen af sociale udvalg har udsendt et debatoplæg i marts 1978, hvor man har foretaget en undersøgelse af kommunernes udbygningsplaner. Undersøgelsen konkluderer, at der er sket en meget kraftig kvalitetsforringelse i daginstitutionerne, som synes at skulle fastholdes fremover. Denne undersøgelse har også beskæftiget sig med sundhedsplejerskedækningen og konstaterer, at der iflg. udbygningsplanerne i alt var 27 kommuner med i alt 2.973 0-årige børn, svarende til 4,6 pct., der var helt uden sundhedsplejerskedækning i april 1976. En planlagt forøgelse i antallet af sundhedsplejersker fra 617 i 1978 til 655 i 1983 vil kun medføre en udbygning af sundhedsplejerskeordningen under forudsætning af, at det stærke fald i fødselstallet, som har kunnet konstateres i 1976, er permanent.

I en lægerapport udarbejdet af lægerne Peter Ege, Lene Lier og Tage Voss, udgivet af BUPL i januar 1978, redegøres for svar fra en lang række behandlingsinstitutioner for børn. Bl. a. udtaler overlæge Hedvig Jacoby, børnepsykiatrisk afdeling på Københavns amts sygehus i Gentofte heri: »I forbindelse med nedskæringerne på daginstitutionsområdet har vi på børnepsykiatrisk ambulatorium mærket, at de meget belastede og behandlingskrævende børn ikke i samme omfang som tidligere har kunnet integreres i samfundets normale institutioner. Generelt er vort indtryk, at børn med psykiske vanskeligheder ikke får den relevante stimulation i daginstitutionerne efter nedskæringerne.«

Det er i dette system, den opsøgende virksomhed skal foregå, og den skal omfatte børn med langt mere vidtgående handicap

end dem, der hidtil er kendt i dette system. Mindretallet nærer særdeles store betænkeligheder ved, om det kan lykkes at give alle de tilbud, de har behov for.

Med hensyn til selve visitationen finder mindretallet det ikke tilstrækkeligt, at den foretages af amtskommunernes social- og sundhedsudvalg.

Mindretallet mener, at såvel brugere, specialister og personale bør være repræsenteret ved en visitation. Specialisterne skal være der for at formidle den seneste forskning og udvikling videre til det behandlende system. Specialisternes opgave er at opstille ideelle behandlingskrav. Politikere og personale repræsenterer den instans, der kan vurdere mulighederne for at gennemføre de ideelle behandlingskrav inden for de givne rammer, den ene ud fra politiske, den anden ud fra praktisk-pædagogiske muligheder. Endelig bør brugerne være repræsenteret for at sikre, at klienter under de givne muligheder får det bedste tilbud. Disse krav er ikke tilfredsstillende opfyldt i den visitationspraksis, der er foreslået af ministeren.

Der er heller ikke i loven sikkerhed for, at kommuner ikke vil konvertere dyrere behandlingstilbud over i hjemmehjælpstilbud, som klienten selv kan komme til at betale til. Hjemmehjælperne, der nu har fået deres uddannelse beskåret til 4 uger, kan ikke uden yderligere uddannelse leve op til de krav, en stærkt handicappet stiller. Der er heller ikke sikret tilstrækkelig fysioterapeutisk bistand, eftersom der ikke er nogle krav herom i loven.

Da der tillige ligger et krav om betaling for pasningsbehovet i daginstitutionerne, er der tale om en klar forringelse af tilbuddene.

Med den afgørende ansvarsplacering for behandlingstilbuddene hos det sociale udvalg, som ministeren ikke ønsker modificeret med en pligt til at følge indstillinger fra særligt sagkyndige, har man forladt det hidtil gældende retsprincip og er gået over til et skønprincip, der stiller den enkelte alene over for systemet. For den svært handicappede er der ikke tilstrækkelig garanti i de gældende ankemuligheder.

Om forældreindflydelse på visitation og andre beslutninger

Der sker en alvorlig forringelse i forældreindflydelsen ved nedlæggelsen af de lokale og det centrale vejledende råd inden for åndssvageforsorgen. Heller ikke de andre handicapgrupper er sikret indflydelse på det administrative apparat. De vil kun kunne få indflydelse gennem udtalelser til udbygningsplanerne i deres eget amt, men ikke til de landsdækkende institutioner. Der er heller ikke stillet i udsigt, at de enkelte familier kan møde med bisiddere fra deres organisationer, når deres situation skal tages op til overvejelse og beslutning.

Om betalingsregler for børns ophold i specialdaginstitutioner

Der er tale om en klar forringelse:

Det hævdes, at regler om forældrebetaling for ophold i særlige daginstitutioner skal ses som led i bestræbelserne for at opnå ligestilling og integrering. Dette er en hyklerisk fremstilling, der tilsører, at den handicappede og vedkommendes familie i forvejen har så mange ulemper og udgifter i forbindelse med handicappet, at der absolut ikke er tale om ligestilling.

Om aflastningsbistand

Loven rummer ikke tilstrækkelige garantier for, at der i hvert amt opbygges foranstaltninger, der kan aflaste hjemmene. Det er ikke tilfredsstillende, at der kun kan udnyttes ledige pladser på institutionerne efter det forhåndenværende søms princip. Det er et tilbud, der ofte stiller familien til en åndssvag værre ved hjemkomsten, hvor det kan tage måneder at bringe ham/hende i balance igen.

Om bistand til respiratoriske plejepatienter

Det havde sikkert været muligt at indpasse denne gruppe i den øvrige særforsorg. Der er ikke tilstrækkelige garantier i loven for, at deres behandlingsbehov sikres. I udvalget er det blevet oplyst, at man af 20 mulige har haft 13 ankesager i forbindelse med kommunernes afgørelser.

Adgangen til at iværksætte tvangsmæssige foranstaltninger over for klienter på institution

Bet. o. f. t. l. om udlægning af åndssvageforsorgen m. m.

Der burde i loven have været formuleret et krav om, at der ikke må iværksættes tvangsmæssige foranstaltninger, hvis problemerne kan klares ved forøget personaleindsats/normering.

Om tolkebistand til døve og svært tunghøre

Der er tale om en forringelse. Det er ikke ligstillning at gøre tolkebistand trangsbestemt. Det er ikke rimeligt, at det skal være trangsbestemt, om man kan tage en 9. klasses eksamen, således som det er blevet udvalget bekendt i et konkret tilfælde.

Det er efter ministerens opfattelse det sociale udvalg og ikke den pågældendes lyst og evner, der skal bestemme, hvorvidt det er hensigtsmæssigt at ville tage en bestemt uddannelse. Det er ikke ligestilling, men en cementering af social kontrol.

Som helhed må det konkluderes, at mindretallet nærer store betænkeligheder ved den form, som udlægningsloven har fået og ved de garantier, der skulle sikres gennem bistandsloven.

Mindretallet kan derfor kun anbefale åndssvageforsorgens udlægning, hvis de af mindretallet stillede ændringsforslag vedtages, og mindretallet forbeholder sig sin stilling ved lovforslagets 3. behandling. Med hensyn til den øvrige særforborg kan mindretallet ikke anbefale, at den udlægges til amterne, men foreslår, at den bevares i statslig regie.

Ad I. Forslag til lov om udlægning af åndssvageforsorgen og den øvrige særforborg m. v.

Et *flertal* (socialdemokratiets, venstres, det konservative folkepartis, det radikale venstres og kristeligt folkepartis medlemmer af udvalget) indstiller lovforslaget til *vedtagelse uændret*.

Et *mindretal* (fremskridtspartiets medlemmer af udvalget) indstiller lovforslaget til *forkastelse* ved 3. behandling.

Et *andet mindretal* (centrum-demokraternes medlem af udvalget) indstiller lovforslaget til *vedtagelse* med de af mindretallet stillede og tiltrådte ændringsforslag.

Et *tredje mindretal* (socialistisk folkepartis medlem af udvalget) kan ikke medvirke til lovforslagets gennemførelse, men har tiltrådt en række ændringsforslag.

Et *fjerde mindretal* (Danmarks kommunistiske partis medlem af udvalget) indstiller lovforslaget til *vedtagelse* med de af mindretallet stillede og tiltrådte ændringsforslag.

Ad II. Forslag til lov om ændring af lov om social bistand med flere love

(Særforsorgens udlægning m. v.)

Et *flertal* (socialdemokratiets, venstres, det konservative folkepartis, det radikale venstres og kristeligt folkepartis medlemmer af udvalget) indstiller lovforslaget til *vedtagelse* med de af socialministeren stillede ændringsforslag.

Et *mindretal* (fremskridtspartiets medlemmer af udvalget) indstiller lovforslaget til *forkastelse* ved 3. behandling, men har tiltrådt ændringsforslag nr. 2.

Et *andet mindretal* (centrum-demokraternes medlem af udvalget) indstiller lovforslaget til *vedtagelse* med de af mindretallet stillede og tiltrådte ændringsforslag.

Et *tredje mindretal* (socialistisk folkepartis medlem af udvalget) kan ikke medvirke ved lovforslagets gennemførelse, men har stillet og tiltrådt en række ændringsforslag.

Et *fjerde mindretal* (Danmarks kommunistiske partis medlem af udvalget) indstiller lovforslaget til *vedtagelse* med de af mindretallet stillede og tiltrådte ændringsforslag.

Ændringsforslag

til

I. Forslag til lov om udlægning af åndssvageforsorgen og den øvrige særforborg m. v.

Til § 1

Af et *mindretal* (Yvonne Herløv Andersen (CD) og Tove Jørgensen (DKP)):

1) Paragraffen affattes således:

»§ 1. Amtskommunerne, Københavns og Frederiksberg kommuner og kommunerne overtager med virkning fra den 1. januar 1980 dels den forpligtelse, som staten har til at yde behandling, undervisning, oplæring, beskæftigelse samt særlig bistand og pleje til de personer, der er omfattet af lov om åndssvage og andre særlig svagtbegavede (lov nr. 192 af 5. juni 1959), dels statens forpligtelser over for disse personer efter §§ 112-114 i lov nr. 333 af 19. juni 1974 om social bistand.

Stk. 2. Spørgsmålet om den øvrige særfor-sorgs udlægning tages op i 1985.«

Af et *mindretal* (Tove Jørgensen (DKP), til-trådt af et *andet mindretal* (Yvonne Herløv Andersen (CD)):

2) Efter stk. 1 indsættes som nyt stykke:

»Stk. 2. Staten er også fremtidig forpligtet til økonomisk at deltage i en fortsat udbyg-ning og udvikling af forsorgen.«

Til § 2

3) Efter stk. 5 indsættes som nyt stykke:

»Stk. 6. Det er socialministerens ansvar at sikre, at der inden for den overførte særfor-sorg sker den fornødne forskning og det for-nødne udviklingsarbejde.«

Af et *mindretal* (Tove Jørgensen (DKP)):

Til § 3

4) Stk. 1 affattes således:

»Private, herunder selvejende institutioner, der efter lov om social bistand har været be-myndiget til at udøve særfor-sorg, samt de særlige plejehjem overgår til amterne.«

Til § 5

Af *mindretallet under nr. 4*, tiltrådt af et *andet mindretal* (Yvonne Herløv Andersen (CD) og Ebba Strange (SF)):

5) Efter stk. 2 indsættes som nyt stykke:

»Stk. 3. Det skal tilstræbes, at grønlandske og færøske børn og voksne med vedvarende fysiske eller psykiske handicap bliver be-handlet, undervist og beskæftiget af personer, der taler deres eget sprog.«

Til § 6

Af *mindretallet under nr. 1*, tiltrådt af et *andet mindretal* (Ebba Strange (SF)):

6) Efter stk. 2 indsættes som nyt stykke:

»Stk. 3. Forældre/værger til grønlandske klienter anbragt på institutioner i Danmark har ret til gratis besøgsrejser for to personer to gange årligt.«

Af *mindretallet under nr. 4*:

Ny paragraf

7) Efter § 7 indsættes som ny paragraf:

»§ 7a. Det fastsættes nærmere ved lov, hvilke minimumskrav i henseende til følgen-de forhold de af amtskommunerne for tiden efter 1985 udarbejdede udbygningsplaner skal opfylde:

- 1) normeringsregler for skoler, dag- og døgninstitutioner, der fastsættes under hensyn til særfor-sorgens målsætning,
- 2) boligstandard (målsætning i værelse pr. klient),
- 3) undervisning og beskæftigelse fra førsko-lealder til voksentilværelse,
- 4) obligatorisk sundhedsplejerskedækning fra 0-7 år,
- 5) lægekonsulenter i daginstitutionerne,
- 6) dækningsgrad af fysioterapeuter,
- 7) tandbehandling.

Stk. 2. Socialministeren kan meddele amtskommunerne pålæg om at opfylde de efter stk. 1 fastsatte minimumskrav.«

Bemærkninger

Til nr. 1

Det har ikke været muligt under udvalgs-arbejdet at give tilstrækkelige garantier for, at den lille særfor-sorg kan fortsætte uden forringelse. Det har heller ikke været muligt at udskille de mindste grupper, om hvilke man vidste, der ville opstå store problemer ved en udlægning. Mindretallet har derfor ment, at den lille særfor-sorg skal forblive i statslig regie, indtil disse problemer er løst gennem forhandlinger med de berørte orga-nisationer.

Til nr. 2

Med de store udgifter, der er forbundet med særforborgens udlægning og under hensyn til det standardniveau ikke mindst åndssvageforsorgen befinder sig på efter de seneste års nedskæringer, er det ikke rimeligt, at staten helt fritages for et økonomisk ansvar for forbedringer efter udlægningen. Bestemmelsen om, at udlægningen er neutral, bør derfor ikke have gyldighed.

Til nr. 3

Det sikres, at der findes en central myndighed, der har ansvar for, at forskning og udviklingsarbejde iværksættes, koordineres og formidles.

Til nr. 4

Passing, pleje, behandling og beskæftigelse af svært handicappede bør være et offentligt anliggende, der ikke overlades til private eller til organisationer af religiøs eller ideologisk art.

Til nr. 5

Eftersom de fleste stærkt handicappede mere end andre er afhængige af at kunne udvikle sig gennem talesproget eller metoder knyttet til talesproget, bør det undgås, at man udsætter personer med vidtgående psykiske og/eller fysiske handicap for sprogskit.

Til nr. 6

Så længe det er nødvendigt at anbringe grønlandske og færøske børn i Danmark, bør der sikres en vis kontakt til hjemmet og familien.

Til nr. 7

Det bør være folketingets forpligtelse at fastsætte minimumskrav til forsorgens standard.

Disse krav må kunne pålægges amterne som forpligtelse på samme måde, som der pålægges kommunerne pligter med hensyn til at opfylde folkeskolelovens krav.

Det bør ligeledes være folketingets ansvar at fastsætte minimumskrav med hensyn til dag- og døgninstitutioner for svært handicappede.

II. Forslag til lov om ændring af lov om social bistand med flere love

(Særforborgens udlægning m. v.)

Til § 1

Af et *mindretal* (Yvonne Herløv Andersen (CD) og Tove Jørgensen (DKP)):

1) Foran nr. 1 indsættes som nyt nummer:

»01. I § 1 indsættes som nyt stykke:

»Stk. 2. Personer med behov for særforborg modtager efter denne lov og efter de særlige love om

1) blinde og stærkt svagsynede samt

2) døve og tunghøre

behandling, undervisning, oplæring, beskæftigelse samt særlig pleje og bistand på statens dag- og døgninstitutioner eller tilsvarende stats- eller amtsanerkendte institutioner eller i hjemmet. Et barn, der er åndssvagt, eller hvis tilstand ganske må sidestilles med åndssvaghed, har ret til undervisning, oplæring og beskæftigelse til det fyldte 21. år. Enhver person over 21 år, der er åndssvagt, eller hvis tilstand ganske må ligestilles med åndssvaghed, har ret til vederlagsfrit at modtage oplæring og beskæftigelse.«

Af *socialministeren*, tiltrådt af *udvalget*:

2) Nr. 1 affattes således:

»1. I § 14 indsættes som stk. 2:

»Stk. 2. Anvendelse af sikrede og lukkede afdelinger, isolation, fiksering m. v. i institutioner beregnet til døgnophold for børn og unge og for voksne med vidtgående fysiske eller psykiske handicap må alene ske, når forholdene i det enkelte tilfælde gør det absolut påkrævet. Socialministeren fastsætter nærmere regler om betingelserne herfor.«

Af *mindretallet under nr. 1*:

Underændringsforslag
til ændringsforslag nr. 2

3) I det foreslåede § 14, stk. 2, ændres »vidtgående« til: »vedvarende«.

Af et *mindretal* (Yvonne Herløv Andersen (CD)), tiltrådt af et *andet mindretal* (Ebba Strange (SF) og Tove Jørgensen (DKP)):

4) Efter det under nr. 1 foreslåede § 14, stk. 2, indsættes som nyt stykke:

»Stk. 01. Socialministeren fastsætter regler for, i hvilket omfang offentlige myndigheder, læger, lærere og andre, der i deres virksomhed kommer i forbindelse med åndssvage og andre svagtbegavede, skal afgive indberetning til amtskommunens socialcenter. Reglerne om indberetning fra læger og lærere fastsættes efter forhandling henholdsvis med indenrigsministeren og undervisningsministeren.«

Af et *mindretal* (Tove Jørgensen (DKP)), tiltrådt af et *andet mindretal* (Yvonne Herløv Andersen (CD)):

5) Efter det i nr. 1 foreslåede § 14, stk. 2, indsættes som nyt stykke:

»Stk. 02. Farmakologiske og fysiske tvangsmidler må ikke anvendes over for personer med vidtgående fysiske eller psykiske handicap, såfremt problemerne kan afhjælpes gennem forøget personaleindsats.«

Af et *mindretal* (Tove Jørgensen (DKP)):

6) Efter det under nr. 4 foreslåede § 29, stk. 2, indsættes som nyt stykke:

»Stk. 03. Der oprettes i hvert amt visitationsudvalg med repræsentanter af

1. folkevalgte,
2. forbrugerorganisationer,
3. sagkundskab og ekspertise,
4. repræsentation for enhederne (medarbejderindflydelse).«

7) Efter det under nr. 4 foreslåede § 29, stk. 2, indføjes som nyt stykke:

»Stk. 04. Det tilstræbes inden for de næste 5 år at forøge antallet af konsulenter, således at amtskommunerne og kommunerne kan modtage konsulentbistand svarende til det faktiske behov.«

8) Efter nr. 4 indsættes som nyt nummer:

»02. I § 32 indsættes efter stk. 1 som nyt stykke:

»Stk. 2. Det påhviler det sociale udvalg at følge udviklingen hos børn og unge med vidtgående fysiske og psykiske handicap og drage omsorg for, at de fornødne foranstaltninger iværksættes.«

Af *mindretallet under nr. 1*:

9) I den under nr. 5 foreslåede § 48, stk. 2, ændres ordet »vidtgående« til: »vedvarende«.

Af *mindretallet under nr. 5*, tiltrådt af et *andet mindretal* (Yvonne Herløv Andersen (CD)):

10) Efter nr. 6 indsættes som nyt nummer:

»03. Efter § 63, stk. 3, indsættes som nyt stykke:

»Stk. 4. Personer beskæftiget med pleje af personer med vedvarende fysiske eller psykiske handicap skal som minimum have en uddannelse på niveau med omsorgsassistent/pædagoguddannelsen. Dette gælder uanset, om den pågældende har personer i privat pleje eller er ansat på en af de i § 95 a og § 112 nævnte institutioner. For hjemmehjælpere og andre, f. eks. folkeskolelærere, der skal tage sig af stærkt handicappede, skal der etableres specialkurser, hvis gennemførelse er betingelse for, at de kan beskæftige sig med mennesker omfattet af særforudsparagraffen.«

Af *mindretallet under nr. 1*, tiltrådt af et *andet mindretal* (Ebba Strange (SF)):

11) Efter nr. 8 indsættes som nyt nummer:

»04. Efter § 69, stk. 3, indsættes som nyt stykke:

»Stk. 4. Dagleje, ophold i daginstitutioner og fritidsundervisning til personer med vedvarende fysiske eller psykiske handicap er vederlagsfri.«

12) I den under nr. 13 foreslåede affættelse af § 95 a, stk. 1, udgår ordene »er det nødvendige antal pladser« og erstattes af ordene: »i et omfang svarende til det faktiske og pædagogiske behov er pladser«.

Af et *mindretal* (Yvonne Herløv Andersen (CD)), tiltrådt af et *andet mindretal* (Ebba Strange (SF)):

13) I den under nr. 13 foreslåede affættelse af § 95 a, stk. 2, tilføjes efter ordet »amtsrådet« ordene: »eller kommunalbestyrelsen.«

Af et *mindretal* (Ebba Strange (SF)), tiltrådt af *mindretallet under nr. 1*:

14) Den under nr. 13 foreslåede § 95 e affattes således:

»§ 95 e. Ophold i de særlige daginstitutioner er vederlagsfri for forældrene.«

Af *mindretallet under nr. 1:*

15) I indledningen til nr. 16 udgår ordene »Kap. 18 ophæves, og«.

Af *mindretallet under nr. 1*, tiltrådt af et *andet mindretal* (Ebba Strange (SF)):

16) I den under nr. 16 foreslåede affattelse af § 112, stk. 1, udgår ordene »er det nødvendige antal pladser« og erstattes af ordene: »i et omfang svarende til det faktiske og pædagogiske behov er pladser«.

Af et *mindretal* (Yvonne Herløv Andersen (CD)):

17) I den under nr. 16 foreslåede § 112 tilføjes efter stk. 2 som nyt stykke:

»Stk. 01. Amtsrådet skal sørge for, at der på de af stk. 1 og 2 omfattede institutioner findes lægelig ekspertise tilknyttet såvel sygeafdeling som de enkelte boenheder.«

Af *mindretallet under nr. 17*, tiltrådt af et *andet mindretal* (Tove Jørgensen (DKP)):

18) I den under nr. 16 foreslåede § 112 tilføjes efter stk. 2 som nyt stykke:

»Stk. 02. Amtsrådet skal endvidere sørge for, at der på de under stk. 1 omfattede institutioner i et omfang svarende til det faktiske og pædagogiske behov oprettes afdelinger for psykotisk åndssvage, hvortil der knyttes en fast psykiater. I direkte forbindelse med disse afdelinger skal gives et beskæftigelsestilbud.«

Af *mindretallet under nr. 6:*

19) I den under nr. 16 foreslåede affattelse af § 112 indsættes efter stk. 2 som nye stykker:

»Stk. 03. Det påhviler amtsrådet at sikre, at der findes akutte modtagerafdelinger i forbindelse med centralinstitutioner eller øvrige behandlingsinstitutioner for åndssvage.

Stk. 04. Amtsrådet skal sørge for, at der oprettes aflastningsafdelinger på institutioner og pensionater – så vidt muligt inden for amtet. Transportudgifter til og fra disse afdelinger betales af det offentlige.

Stk. 05. Amtsrådet er forpligtet til at sikre behandlingssteder for åndssvage kriminelle.«

20) Efter nr. 16 indsættes som nyt nummer:

»05. Som nyt kapitel indsættes efter den under nr. 16 foreslåede § 118:

»Kap. 01. *Organisationen af enheder under åndssvageforsorgen*

§ 119. Enhederne under åndssvageforsorgen selvstændiggøres.

Dette gælder:

1. Boafdelinger på lokal- og centralinstitutioner.
2. Mindre boenheder, dvs. skolehjem, pensionater, kollegier og evt. aflastningshjem.
3. Værksteds-/dagcentre og tilsvarende beskæftigelses- og revaliderende optræningssteder.
4. Daghjem.
5. Børnehaver.

Stk. 2. Ved hver af de i stk. 1 nævnte enheder oprettes tilsynsråd med repræsentanter for:

1. Folkevalgte i amtet, udpegede af amtsrådet.
2. Forbrugerorganisationerne.
3. Den ansvarlige leder uden stemmeret.
4. Repræsentanter for medarbejderne.«

Af *mindretallet under nr. 6*, tiltrådt af et *andet mindretal* (Yvonne Herløv Andersen (CD)):

21) Efter nr. 17 indsættes som nyt nummer:

»06. I § 133 indsættes efter stk. 3 som nyt stykke:

»Stk. 4. Amters og kommuners udgifter ydet efter særforordsparagraffen refunderes med 100 pct. af staten.«

Til § 2

Af *mindretallet under nr. 1:*

22) Efter den under nr. 1 foreslåede § 18 c indsættes som nyt stykke:

»Stk. 2. Det centrale og de lokale vejledende råd bevares samtidig med, at der for hver selvstændig enhed oprettes et tilsynsråd med samme principielle repræsentation som de lokale vejledende råd.«

Af *socialministeren*, tiltrådt af et *flertal* (udvalget med undtagelse af Pilgaard Andersen (FP), Irene Heintzelmann (FP), Jørgen

Junior (FP), Yvonne Herløv Andersen (CD) og Tove Jørgensen (DKP):

23) Nr. 1 affattes således:

»1. Efter § 18 b indsættes i kapitel 5:

»§ 18 c. Socialministeren fastsætter efter forhandling med de kommunale organisationer og De Samvirkende Invalideorganisationer regler om oprettelse af rådgivende forbrugerorganer i amtet.«

24) Nr. 2 affattes således:

»2. Efter § 19 indsættes i kapitel 6:

»§ 19 a. Socialministeren fastsætter efter forhandling med Københavns og Frederiksberg kommuner og De Samvirkende Invalideorganisationer regler om oprettelse af rådgivende forbrugerorganer i kommunerne.«

Til § 6

Af mindretallet under nr. 1:

25) I stk. 2 udgår nr. 1 og 2.

Bemærkninger

Til nr. 1

At udelade målsætningsafsnittet, må anses for et kraftigt tilbageskridt. Da forsorgens målsætning endnu langtfra er opfyldt, må det derfor klart over for kommuner og amter fremgå, hvilke forpligtelser de har til at opfylde denne målsætning.

Til nr. 2

Det er fundet ønskeligt i selve lovteksten at præcisere, at disse foranstaltninger kun rent undtagelsesvis må iværksættes. Når det drejer sig om voksne, må det således være en betingelse, at anvendelsen af det pågældende tvangsmiddel er absolut nødvendigt for at afværge, at klienten skader sig selv eller andre, og at faren herfor ikke på forsvarlig måde har kunnet afværges ved andre og mere lempelige forholdsregler. Ved anbringelse i lukket afdeling forudsættes det desuden, at klienten er sigtet eller dømt for alvorligere kriminalitet, eller at pågældende er sindslidende og ikke i stedet bør overføres til psykiatrisk hospital.

Til nr. 3

Udtrykket »vidtgående« er en stramning i personkredsen i forhold til det nu gældende udtryk »vedvarende«. Mindretallet ønsker ikke denne stramning og foreslår derfor den nugældende formulering bevaret.

Til nr. 4

Da der stadig vil være behov for en forskning inden for området, ønsker forslagsstillerne en fortsat landsdækkende registrering.

Til nr. 5

Formålet med forslaget er at sikre, at ingen tvangsmidler bringes i anvendelse, hvor menneskelige ressourcer kan sættes ind i stedet.

Til nr. 6

Visitationsudvalgets opgaver er ud fra forskellige synsvinkler at tage stilling til den enkelte klients behandlingsmuligheder og -behov. Sagskundskaben skal sikre formidling af nyeste forskning og udvikling og opstille ideelle behandlingskrav. Politikere og pædagoger skal vurdere de politiske og praktisk pædagogiske muligheder for at gennemføre de ideelle krav. Forbrugerorganisationerne skal varetage klientens interesser, således at der inden for de givne muligheder gives klienten de optimale tilbud. Ingen af disse komponenter kan undværes ved en effektiv visitation.

Til nr. 7

Ved en udbygning af konsulentordninger skal det sikres, at åndssvage og øvrige handicappede med flere parallelle handicap kan sikres den fornødne bistand. Det forudsættes, at konsulenterne forbliver i deres nuværende regie.

Til nr. 8

Paragraffen skal placere det specielle ansvar, der påhviler det sociale udvalg i forhold til personer med vidtgående handicap.

Til nr. 9

Den gældende lovs mere præcise formulering af særforsorgsgruppen fastholdes i den nye lov, jfr. bemærkningerne til nr. 3.

Til nr. 10

Gennem forslaget sikres der et minimumskrav som forudsætning for at kunne pleje, beskæftige eller undervise mennesker med vidtgående fysiske eller psykiske handicap.

Til nr. 11

Det sikres, at det hidtil gældende princip om vederlagsfrit tilsyn til mennesker med vidtgående psykisk og fysisk handicap bibeholdes.

Til nr. 12 og 16

Det ønskes præciseret i loven, at der med det nødvendige antal ikke skal forstås et kommunalt skøn, men en forpligtelse til at dække det faktiske og pædagogiske behov for institutionspladser på samme måde, som kommunerne er forpligtede til at etablere folkeskolepladser til alle.

Til nr. 13

Hvis en kommune ønsker at varetage en institutions daglige drift og det økonomiske ansvar for samme, må de også gennem at indgå overenskomst med institutionen have mulighed for at have indflydelse på institutionens interne forhold.

Til nr. 14

Ethvert ophold i en daginstitution er et pædagogisk tilbud, og der kan derfor ikke være tale om at varetage et rent pasningsbehov. Et handicappet barn, der tilbydes ophold i en daginstitution, vil have brug for pædagogisk behandling for at fungere sammen med institutionens andre børn. Da der derfor i alle tilfælde vil være tale om behandling, må opholdet i institutionen være gratis.

Til nr. 15 og 25

Ændringsforslagene er en konsekvens af det af forslagsstillerne stillede ændringsforslag nr. 1 til L 189 – forslag til lov om udlægning af åndssvageforsorgen og den øvrige særforsorg m. v. Såfremt ændringsforslagene vedtages, vil forslagsstillerne stille de yderli-

gere fornødne ændringsforslag mellem 2. og 3. behandling.

Til nr. 17

Uden en fast tilknyttet lægelig stab på de enkelte forsorgscentre vil der heller ikke kunne opnås en kontinuerlig behandling og medicinering af de fastboende klienter. En udefra kommende læge vil ikke være i stand til at varetage de specielle krav til behandling, som disse klienter stiller.

Til nr. 18

De psykotiske åndssvage har igennem mange år været fejlplaceret inden for åndssvageforsorgen; det har imidlertid ikke været muligt at indplacere dem andre steder inden for det eksisterende behandlingsapparat. For at afhjælpe dette problem og for at give de psykotiske åndssvage et reelt behandlingstilbud foreslås der oprettet mindre socialpædagogiske enheder med beskæftigelsestilbud tilknyttet direkte. Det forudsættes, at der til disse enheder tilknyttes en fast psykiater til at tilrettelægge den daglige behandling.

Til nr. 19

Hvis ikke der findes modtagelsesafdelinger, hvor der reelt er plads til akutte indlæggelser, risikerer man, at åndssvage hjemmeboende, der bliver urolige, i stedet må indlægges på hospitalernes lukkede afdelinger. Dette er utilfredsstillende, fordi behandlingen i akutte modtageafdelinger hurtigere bringer klienter tilbage til en rolig udvikling.

Der er et stort behov for aflastningsmuligheder, specielt efter at flere åndssvage forbliver i hjemmet i stedet for institutionsanbringelse. Der er for tiden kun to aflastningshjem i landet, der har weekend-ordninger.

Hvis ikke der sikres behandlingsafdelinger til åndssvage kriminelle, henvises de til hospitalernes lukkede afdelinger eller til institutioner, der i mange tilfælde er mere restriktive end nødvendigt. Forslagsstilleren er opmærksom på det udvalgsarbejde, der foregår under justitsministeriet om kriminelle åndssvage m. fl., der er dømt til forsorg. Forslagsstilleren mener imidlertid, at der i selve lovtæksten må ligge en forpligtelse til at oprette selvstændige behandlingssteder for disse grupper.

Til nr. 20

Forslaget indebærer, at de store centralinstitutioner opdeles i mindre, selvstændige enheder, og at også andre institutioner i amterne opnår selvstændig status. Det sikres endvidere, at politikere, interesseorganisationer, administration og medarbejder indgår i en fælles tilsynsvirksomhed med det administrative arbejde, der udføres i de enkelte enheder.

Til nr. 21

For at sikre en ensartet behandling må staten yde 100 pct.s refusion af udgifterne.

Til nr. 22

Samspillet mellem brugere, personale og administration kan bedst fungere gennem en

fortsættelse af de principper, der er gældende i de nuværende lokale og centrale vejledende råd.

Det lokalt vejledende råd har i den tid, det har bestået, fungeret efter hensigten; det må derfor anses for værende nødvendigt at bevare det især i en overgangsfase, så de dér indhentede erfaringer kan videreføres.

Til nr. 23 og 24

Ved ændringsforslagene gøres det til en pligt for den enkelte amtskommune og Københavns og Frederiksberg kommuner at oprette rådgivende brugerorganer efter de regler, der fastsættes af socialministeren, idet det findes ønskeligt i selve lovteksten at præcisere handicaporganisationernes mulighed for at gøre deres indflydelse gældende på det regionale plan.

Albertsen (S) Svend Andersen (Bornh.a.) (S) Tove Frederiksen (S)

Inge Fischer Møller (S) Tastesen (S) fmd. Taanquist (S) Janne Normann (RV)

Bertel Haarder (V) Brøndlund Nielsen (V) Palle Simonsen (KF)

Yvonne Herløv Andersen (CD) Inge Krogh (KrF) Jørgen Junior (FP) nfmd.

Pilgaard Andersen (FP) Irene Heintzelmann (FP) Ebba Strange (SF)

Tove Jørgensen (DKP)

Partierne DR, VS og EP var ikke repræsenteret ved medlemmer i udvalget.